

ZAJÍMAVOSTI Z DÍLA KRISTÍNY ROYOVÉ

Myšlenka demokracie v díle Kristíny Royové

Royová prožila většinu života v monarchii. Zнала na vlastní kůži i z hlediska své citlivosti vůči potřebám druhých všechny její závažné deficity – majetkovou nerovnost, masová chudoba a nedostatek práce v zemědělství, sílící maďarizaci, která ochromovala celkový rozvoj tak, aby si nemaďarské národy nemohly vytvořit vlastní hospodářskou základnu. Nejvíce Royovou bolela nesvoboda spojená s odnárodňováním a ponižováním Slováků. Tyto jevy se odrážejí v jejích knížkách, které se o politických tématech ani nevyslovují (*Bez se Boha na světě; Deti hauzírerov*). Není divu, že Royová vítala vznik Československa. Vážila si svobody, kterou jeho národy obdržely, díky čemuž i její národ mohl plně rozvíjet svůj potenciál, zejména pokud jde o vzdělání.

V dílech napsaných po roce 1918 Royová reagovala na existenci nového státu, nezřídka v některých jejích předmluvách či doslovecích. Vyjadřuje se střízlivě a kriticky, vidí, že by mnohé věci mohly být lepší. Nestačí jen osvobození od (vnějšího) útlaku, je třeba hledat osvobození od hříchu: „Len vnútorní, od hriechu oslobodení ľudia môžu tvorit' slobodných občanov v slobodnej vlasti.“ (Předmluva k románu *Na rozhraní*) V tomto duchu hovoří na lidovém shromáždění Martin Uher v románě *Susedia*: republika bude taková, jací v ní budou lidé. Apeluje na občanskou odpovědnost a vyzývá k návratu k Bohu, příkladnému, k usilovné nápravě nedostatků a stálému sebevzdělávání.

V románě *Staniša* zaznívá nejednou kritika kastovníckého systému a výchovy oddělující šlechtu od neurozených. Staniša tak například reaguje na zemanského synka Bélu Ozorenského, který se povyšuje na manuálně pracující sedláky a prohlašuje, že on by nikdy „erb chamskou práci neposkvrnil“. Bélu, který se přichází na usedlost Borín zotavit, nemá nikdo obsluhovat, musí být soběstačný. Díky láskyplnému příkladu Staniši „mladý pán“ mění svůj postoj, omluví se za svou povýšenost a poznává, že práce šlechtí. Je to živý Kristus, který působí skrze Stanišu na okolí. Princip rovnosti spočívá v rovnosti všech lidí před Bohem. V románě je i přímo krátká výměna o demokracii. Nejmenovaný učitel poznává, že pravé demokracii je třeba se učit od Američanů, které reprezentuje Staniša. Dotyčný nečiní rozdíl mezi pánem a sluhou a při táboráku větší porci masa dá druhým. Je třeba, aby se lidé spojili a navzájem si pomáhali tím, čím je Bůh obdařil. To je obraz pravé republiky.

Royová nehovoří politickým jazykem. Vyjadřuje se však k hodnotám tvořícím základ demokratického systému, neřeší dílčí problémy, ale jde k jádru věci, kterým je srdce člověka. Autorka vše nazírá z duchovní roviny, z hlediska vztahu k Bohu, z hlediska poslušnosti vůči Božím přikázáním a z hlediska mezilidských vztahů. Přínos Royové pro demokracii spočívá v tom, že 1) odmítala nedemokratické zásady a praktiky, 2) demokracii uvítala, 3) poukazovala na její nedostatky, 4) seriózně se zamýšlela nad ní a nad jejími principy, 5) ve svých dílech motivovala čtenáře pomocí osobního příkladu svých postav k naplňování těchto principů, 6) povzbuzovala k budování a zkvalitňování demokratické společnosti počínaje od jednotlivce, rodiny a života v obci a 7) že dokonce načrtla několikrát vizi a ideál takovéto společnosti, které spočívají na opravdovém návratu národa ke Kristu (*Susedia. Výber zo spisov XII*, s. 230-231; *Ked' sa život začíнал. Výber zo spisov IX*, s. 224). A nezapomeňme, že **Royová demokratické hodnoty** svobody, rovnosti, vzájemné pomoci, všeobecných lidských práv, apod. **realizovala v praxi** ve své sociální práci v okolí svého bydliště a tím také **naplňovala** (a ukázala, jak naplňovat) zmíněnou **vizi**.

Marek Říčan

Příště: Ateismus v díle Kristíny Royové